

Er det fordeeltigt at anvende Køer til Arbeide?

(Bearbejdet efter „Agricolas 50aarige Erfaringer i Landvæsenet, godtgjorte ved en Række comparative Forsøg“.)

Jeg har altid været af den Mening, at Køerne under visse Forhold ikke alene vare bestemte til at give Mælk og føde Kalve, men ogsaa til noget andet, nemlig at arbeide. Disse Forholde afhænge deels af Avlsbrugets Størrelse, deels af Localiteterne.

At anvende Køer til Arbeide paa større Gaarde vilde ikke være fordeeltigt; thi her er der uafbrudt anstrengende Arbejder med Bogn, Plov og Harve osv., idetmindste langt mere vedvarende og anstrengende end i smaae Avlsbrug; naar Køer baade skulle bruges til Arbeide, og i en tilfredsstillende Grad give Mælk, forudsættes det at de ikke anstreges altfor meget. Det vilde desuden neppe være muligt paa de større Gaarde at anvende Køerne til Arbeide af den Grund, at man ikke kunde faae Folk dertil.

Kun eet Tilfælde kjender jeg, hvor det paa større Gaarde viser sig nyttigt endog i en dobbelt Betydning at anvende Køerne til Arbeide. Dette Tilfælde er, at Køerne blive anvendte til at hjemføre Staldfoder, hvorved deels undgaaes at sinke Hestene fra deres Hovedarbeide, deels faae Køerne herved en Motion i det Frie, som er nyttig for Sundheden. For at opnaae den sidste Hensigt med alle Køerne paa den antydede Maade, blive de hos mig uden Undtagelse anvendte

til at trække, og da der 2 Gange daglig bliver hentet Staldfoder hjem, altid med 4 for, saa blive saaledes daglig 8 Køer anvendte dertil; paa denne Maade kommer hver Ko i Gjennemsnit til at gjøre et let Arbeide 2 Gange ugentlig, og med det samme gjøre de sig en gavnlig Bevægelse i det Frie. For at gjøre dette Arbeide saa lidet anstrengende som muligt for Køerne, har jeg ladet mig indrette til dette Brug en særegen let Vogn, og for at Staldfoderets Hjemførsel paa denne Maade ikke skal foraarsage Beføstninger, maae Pigerne bestyre Kjørselen. Jeg befinder mig særdeles vel ved denne Indretning, mine Køer ikke mindre, og jeg kan paa det Bedste anbefale Efterlignelsen deraf til alle større Gaarde.

Det andet Tilfælde, hvor det ikke vilde være fordeeltigt at anvende Køer til Arbeide, var hvor Lokaliteterne ei tillade det. Ligesaa nyttigt som et let Arbeide med Plov og Harve, ja endogsaa med Vogn er for Køerne paa flad og jevn Bund, ligesaa afgjort skadeligt er det dem paa et bakket Terrain. Forekommer alligevel det Tilfælde hyppigt i saadanne Egne, at de mindre Eiendomsbesiddere arbeide med Køer, saa ere de nødsagede dertil, men Melkeudbyttet, og det ialmindelig uanseelige og lidet indbringende Tillæg bevise tilfulde, at under slige Stedforhold anvendes Køerne ikke med Fordeel til Arbeide.

Naar jeg i det Følgende opstiller det Spørgsmaal: om det er fordeeltigt at anvende Køer til Arbeide, da har jeg kun smaa Udsbrug, og flade, — idetmindste ikke bakkede -- Egne for Die. Under

disse Forhold har jeg stedse anseet Køernes Anvendelse til Arbeide for meget nyttig og beflaget den mindre Avlsbrugers Kortsynethed eller falske Stolthed, der paa en Eiendom, der er for lille til at holde Heste, dog holder Heste, istedetfor at anvende de i Stalden staaende ledige Køer.

Det er meget uheldigt for den mindre Landeieendomsbesidder, at han fast aldrig gjør Beregning. Han vilde sikkerlig befinde sig langt bedre, naar han vilde søge at komme paa det Rene med om et Foretagende kunde betale sig eller ikke, ved at lade Tal og ikke Formodning afgjøre Sagen. Deels formedelst en vis Eigegyldighed for Beregninger, deels formedelst en slet anbragt Stolthed, afbenytter den mindre Avlsbruger paa saa faa Steder sine Køer til Arbeide; men det lille Overflud, som Avlsbruget kaster af sig, fortæres af Hestene.

Skjøndt jeg, som omtalt, var overbevist om Nytten af at anvende Køer til Arbeide paa mindre Eiendomme, navnlig i en flad og jevn Egn, vilde jeg dog overbevise mig om denne Nyttes Størrelse, og anstillede i denne Anledning comparative Forsøg; om end Resultaterne deraf ikke umiddelbart kom mig tilgode, saa kunde jeg dog paa den ene Side berige Vidensskaben, og paa den anden Side bevise Bønderne en Tjeneste.

Henigten med disse Forsøg var at udforske hvad Indflydelse Køernes Anvendelse til Arbeide har paa Melkens Mængde og Bestaffenhed, før derefter at

funne beregne, hvor høit Køernes Arbeide stiller sig ligeoverfor Hestenes.

Først søgte jeg altsaa at komme til Kundskab om hvad Indflydelse Køernes Anvendelse til Arbeide havde paa Melkens Mængde og Bestaffenhed, og til den Ende udvalgte jeg 8 Køer. Disse vare alle af samme Race, Alder og Legemsconstitution, i samme Foderstand, af samme Bægt, gave alle ligemeget Melk, og havde næsten alle kælvet til samme Tid. Alle Forsøgskøerne erholdt Foder baade i samme Mængde og af samme Bestaffenhed; 4 af Køerne bleve anvendte til Arbeide, de 4 andre stode derimod ledige paa Stalden, med Undtagelse af, at de daglig en kort Tid bleve indladte paa en indhegnet Moddingsplads.

For ikke aliformeget at anstrænge de til Arbeide bestemte 4 Køer, blev der saaledes verlet med dem, at hvert Par kun arbeidede den halve Dag.

Forsøgstiden varede 4 Uger. I den Tid blev Melken af Forsøgskøerne i hver Afdeling maalt for sig, særskilt opbevaret og tjærnet. Resultaterne af disse Forsøg vare følgende:

Den Afdeling af Forsøgskøerne, som blev anvendt til Arbeide, gav daglig i Gjennemsnit 22 Potter Melk.

Den Afdeling derimod, som blev holdt paa Stalden, gav daglig i Gjennemsnit 23½ Potter Melk.

Dette var altsaa Resultatet af Forsøget med Hensyn til Melkens Mængde; hvad Melkens Bestaffenhed angik, da erholdt jeg følgende Udbytte:

Af Melken fra den Afdeling, som blev brugt til

Arbeide, behøvedes 14 Potter Mælk til et Pund Smør.

U Af Mælken derimod fra den Afdeling, som stod paa Stalden, behøvedes $15\frac{1}{2}$ Potter Mælk til et Pund Smør.

Da Forsøgstiden var tilende, bleve begge Forsøgsafdelinger veiede igjen, for at see hvad Virkning Arbeide og Stillestaaen havde havt paa Legemsvægten. Resultatet var følgende:

Den Afdeling af Forsøgskøerne, som blev brugt til Arbeide, havde før Forsøgets Begyndelse veiet 2,842 Pund, da Forsøget var forbi veiede den derimod kun 2,830 Pund, altsaa 12 Pund mindre.

Den Afdeling, som stod stille paa Stalden, veiede ved Forsøgets Begyndelse 2,804 Pund, efter Forsøget veiede den 2,840 Pund, altsaa 36 Pund mere.

Anføre vi det hele Udbytte i Penge, og det i et Tidsum af 250 Dage, hvilket omtrent er den Tid et Spand antages at kunne anvendes til Arbeide i, og regne vi et Pund Smør til 1 Rbmf., og et Punds Tidvært i Legemsvægten til 5 Rbf., erholdes følgende Resultat:

4 Køer, som arbeide i 250 Dage,	
give i dette Tidrum, à 22 Potter	
dagl. = 5,500 Potter Mælk; 14	
Potter Mælk = 1 \mathcal{R} Smør; 393 \mathcal{R}	
Smør à 1 Mk. pr. \mathcal{R} . . .	65 Rbd. 3 Mk. 8 \mathcal{f} .
4 Køer, som arbeide i 4 Uger, tabe i	
Legemsvægt i den Tid 12 \mathcal{R} ; i 250	
Dage = $107\frac{1}{2}$ \mathcal{R} à 5 \mathcal{f} . pr. \mathcal{R} ialt	5 — 3 — 8 —
	<hr/>
Indtægt	59 Rbd. 5 Mk. 8 \mathcal{f} .

4 Køer, som staae ledige, give i 250	
Dage, à 23½ Potter dagl. =	
5,875 Potter; à 15½ Potter = 1	
℥ Smør = 379 ℥ Smør à 1	
Mf. pr. ℥.	63 Rbd. 1 Mf. 8 β.
De samme Køer tiltage i 4 Uger	
36 ℥ levende Vægt; altsaa i 250	
Dage = 321½ ℥ à 5 β.	16 — 4 — 8 —
	Indtægt 79 Rbd. 5 Mf. 8 β.

Altsaa have de Køer, som ikke arbeidede, leveret en Indtægt 20 Rbd. større end de arbejdende Køer; men det er altfor indlysende, at denne Fordeel træder aldeles i Baggrunden, naar man tager Hensyn til hvad de 4 Forsøgs Køer have fortjent ved deres Arbeide.

Af Forsøget haves nu følgende Resultat: 1) at Melken formindskes lidt i Qvantitet ved at Køerne bruges til Arbeide; men at Melkens bedre. Dvalitet fuldkommen erstatter den ringere Mængde, ja at endogsaa hvor Melken alene bliver anvendt til Smør, give de arbejdende Køer et større Udbytte, end de ledigtstaaende; omvendt forholder det sig derimod hvor Melken kan sælges in natura; 3) at de arbejdende Køer tabe i Legems vægt, hvis de ikke blive bedre fodrede end ledigtstaaende.

Heraf fremgaaer da, at det maa være fordeelig for det mindre Avlsbrug at anvende Køer til Arbeide; thi Udbyttet af dem bliver kun ubetydeligt mindre, og i Forhold til hvad Arbeidet er værd, kan det endog neppe komme i Betragtning. Den Omstændighed, at Køerne tabe i Legems vægt, eller blive noget

magre, har ikke synderligt at betyde; thi de holdes dog hovedsagelig kun for Melkens Skyld, og om Vinteren, medens de staae frie, kunne de atter fodres op.

Benytter man nu Resultatet af dette Forsøg til en Sammenligning mellem hvad Arbeidets Udførelse med et Par Heste koster i et mindre Avlsbrug, hvor der til Nød kan holdes 2 Heste, og hvad det koster, naar det udføres med 4 gode Køer, da vil det være nødvendigt, eftersom der i ovenangførte Forsøg ikke er taget Hensyn til hvad det Arbeide kunde være værd, som Køerne udførte, først at bestemme en Sum, som det koster at holde et Par Heste Aaret igjennem. Skjøndt det er en Beregning, der for de Fleste, der have anstillet den, har bragt mere eller mindre forskellige Resultater, alt efter de forskellige Forhold, saa ville vi dog antage, at et Par almindelige Arbeidsheste ikke kunne holdes, naar man regner Foder hele Aaret igjennem, Pasning, Staldplads, Beslag, Renter af Indjobssummen, Risiko og den aarlige Forringelse osv., under 120 Rbd. aarlig.

Vi antage at 4 gode og kraftfulde Køer ere istand til at udrette ligesaameget Markarbeide som 2 Heste, hvor forøvrigt Stedforholdene egne sig dertil.

Køernes aarlige Underholdning og øvrige Beføstninger kan her ikke tages med i Beregningen, da Melkudbyttet bliver Hovedsagen, Arbeidet en Bisag, eftersom det antages at de blive fodrede paa samme Maade, enten de blive brugte til Arbeide eller ikke. Kun naar Arbeidskøerne faae bedre Foder end de andre Køer, er man berettiget at skrive dette Plus af Foder